

Utbildningsinspektion i Sofielundsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Stadsdel Södra Innerstaden, Sofielundsskolan

Skolverket sände den 1 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Sofielundsskolan har bestått av undervisningsråden Agneta Ericsson och Helena Olivestam Torold. Besök i Sofielundsskolan inleddes den 29 mars och avslutades den 6 april 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och stadsdel Södra Innerstaden, Sofielundsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Sofielundsskolan genomfördes formella intervjuer med elever, föräldrar samt personal. Lektioner i olika årskurser och ämnen besöktes. Under besöket fördes också informella samtal med elever och personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Stadsdel Södra Innerstaden, Sofielundsskolan	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	235
Skolbarnsomsorg	100
Förskoleklass	42
Grundskola	730

Utbildningen i Sofielundsskolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9. Till rektorsområdet hör fem förskolor, en öppen förskola, två fritidshemsavdelningar och en fritidsgård. Från att år 2000 ha varit Nordens största grundskola med cirka 1400 elever har skolan minskat till att vid besöksstillfället omfatta hälften så många elever. Stadsdelen har beslutat att skapa mindre skolor i stadsdelen i stället för att ha färre stora skolor, eftersom de pedagogiska fördelarna med en mindre skola anses vara stora. Tre klasser kommer därför att från och med höstterminen 2005 flyttas över till Möllevångsskolan. Ett vikande elevantal i upptagningsområdet bidrar också till minskningen av skolans elevantal.

Att skolan får allt färre elever har lett till att personalstyrkan under de senaste tre åren också reducerats och kommer att fortsätta att reduceras. Förändringarna har påverkat personalen negativt då de upplever att det är svårt att planera en framtida verksamhet i vilken det är osäkert om de skall medverka.

Skolan består av en hästskoliknande byggnad som är byggd 1949 och tillbyggd 1998. Lokalerna är till största delarna slitna och i stort behov av renovering. Det finns långt framskridna planer på att en totalrenovering skall komma till stånd, även om alla formella beslut vid besöksstillfället ännu inte var fattade av kommunstyrelsen. Omflyttningen och renoveringen inom skolan kommer att ske etappvis och därför räknar man med att elever kommer att vara kvar på Sofielundsskolan under hela ombyggnationen som beräknas ta åtminstone två år att genomföra.

Antalet elever med tung social problematik är stort. Södra Innerstaden är den stadsdel i Malmö kommun som har det största antalet barn som lever i familjer som saknar eget kontrakt på sin bostad, vilket skapar en otrygg och instabil boendesituation. Många föräldrar saknar sysselsättning och bland ungdomarna finns, enligt personalen, många som saknar framtidstro. Under de senaste åren har problem med mer eller mindre kriminella gängbildningar bland barn och ungdomar ökat i upptagningsområdet vilket lett till oroligheter och förstörelse på skolan. Antalet våldsbrott har också ökat i upptagningsområdet.

Omkring 80 procent av eleverna har utländsk bakgrund och av dem är majoriteten födda i utlandet. Andelen elever födda utomlands har dock minskat något under de senaste sex åren. Personalen bedömer att cirka hälften av skolans elever är i behov av särskilt stöd.

Skolan har en bilingualprofil vilket innebär att två klasser vardera i årskurs 7–9 får viss del av sin undervisning på engelska.

Sedan några år tillbaka har skolan försöksverksamhet med lokal styrelse med föräldramajoritet. Skolan deltar vidare i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan, men följer trots det timplanen.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Det finns flera bilder av hur klimatet är mellan eleverna på skolan. Den ena bilden är mångfaldens där glädje och stolthet är kännetecknen. Eleverna tillåter varandra att vara olika, alla känner varandra och äldre ungdomar spelar basket tillsammans med yngre barn på rasterna. En annan bild präglas av att språkbruket eleverna emellan redan i unga år är grovt och att samtal ofta förs i en hård ton. Det finns en kultur bland pojkarna att slå på varandra under vad de uttrycker ”skämtsamma” former, men som för andra framstår som stökigt och påfrestande. Flickorna bråkar den ena dagen för att bli sams igen den andra.

Alla intervjuade är helt överens om att verbala och fysiska kränkningar förekommer dagligen bland elever i alla åldrar på skolan. De intervjuade lärarna menar dock att traditionell mobbning inte förekommer i någon större utsträckning. De yngre eleverna håller inte med om detta och de får stöd av annan intervjuad personal som framhåller att mobbningen är raffinerad och att eleverna inte vågar berätta för lärarna om mobbningen av rädsla för de äldre eleverna. Stadsdelens egna mätningar visar att det är cirka 60 elever som själva uppger att de blir mobbade.

De intervjuade lärarnas upplevelse är att vissa elever har dålig respekt för varandra och för de vuxna. De har även en känsla av att många elever enbart fokuserar på sina rättigheter och helt glömmer bort sina skyldigheter. Särskilt de äldre intervjuade eleverna framhåller att stämningen bland jämnåriga elever är bra, men att de upplever att lärarna inte bryr sig om dem och inte lyssnar på dem, och att de därför ger igen genom att vara respektlösa mot lärarna.

Enligt stadsdelens egna mätningar trivs omkring 80 procent av eleverna på skolan, men sedan mätningarna började år 2001 har trivseln sjunkit något för att sedan öka igen vid den sista mätningen. De flesta elever är trygga i sin klass och bland sina jämnåriga trots att slagsmål och bråk är vanligt förekommande. Drygt hälften av skolans elever uppger i senaste mätningen att de alltid är trygga på rasterna och att det alltid känns bra att gå till skolan. Däremot kan yngre elever känna sig otrygga inför att vistas i matsalen eller att behöva gå förbi äldre elever på väg till exempelvis skolsköterskan. Äldre elever som kommer in på de yngre elevernas skolgårdar är också en faktor som framhålls som otryggt av de intervjuade eleverna. De intervjuade föräldrarna känner sig heller inte alltid trygga med att skicka sina barn till skolan och de är övertygade om att deras oro uppfattas av barnen som då också blir mer oroliga. Inspektörerna bedömer att klimatet på skolan, särskilt utanför lektionstid, behöver förbättras på skolan.

När det gäller elevernas förmåga att ta ansvar för sin utbildning finns också flera bilder. Den ena är av elever som är starkt motiverade, som uttrycker stor lust att lära och som engagerar sig i elevråd och andra forum. Det finns klassrum i alla årskurser där lugn och harmoni råder och där elever arbetar intensivt med sina uppgifter. En annan bild präglas av att skolan är nedklottrad, golv i korridorer, trapphus och klassrum är nedskräpade och överallt finns spottloskor och utvalta läskedrycksburkar. Många elever i årskurserna 4–9 kommer sent till lektionerna och har inte med utrustning i form av läroböcker och pennor. Det finns klassrum i alla årskurser där lektioner knappt går att genomföra på grund av elever som skriker och stör. Inspektörerna bedömer att vissa elever på skolan inte tar ansvar för sin utbildning och för sin miljö.

Skolan använder sig av läsutvecklingsscheman för att kartlägga elevernas utveckling i läsförmåga. Resultaten av dem visar att det totalt sett är cirka hälften av skolans elever som inte befinner sig på den nivån i sin läsutveckling som krävs för att kunna ta till sig av de läromedel som används för undervisningen i den årskurs de går i. Dock varierar spridningen så att det i några klasser kan vara upp till 80 procent av eleverna som inte har nått tillräckligt långt i sin läsutveckling. Lärarna uppger vidare att det finns elever i de högre årskurserna som inte kan läsa och skriva.

Det är 36 procent av eleverna i årskurs 5 som helt uppfyller målen som mäts i det nationella ämnesprovet i svenska. I matematik är det 41 procent och i engelska är det 37 procent som helt når målen. Förutom resultat mätt i nationella ämnesprov och genom läsutvecklingsscheman finns det inte någon samlad bild av elevernas måluppfyllelse i årskurserna 1–7 varför inspektörerna inte kunnat bedöma stora delar av elevernas kunskapsutveckling. Inspektörerna bedömer att elevernas kunskaper i svenska, engelska och matematik i årskurs 5 behöver förbättras.

Tabell 1 Andel elever som når de mål som mäts i nationella ämnesprov i årskurs 9 (våren 2004):

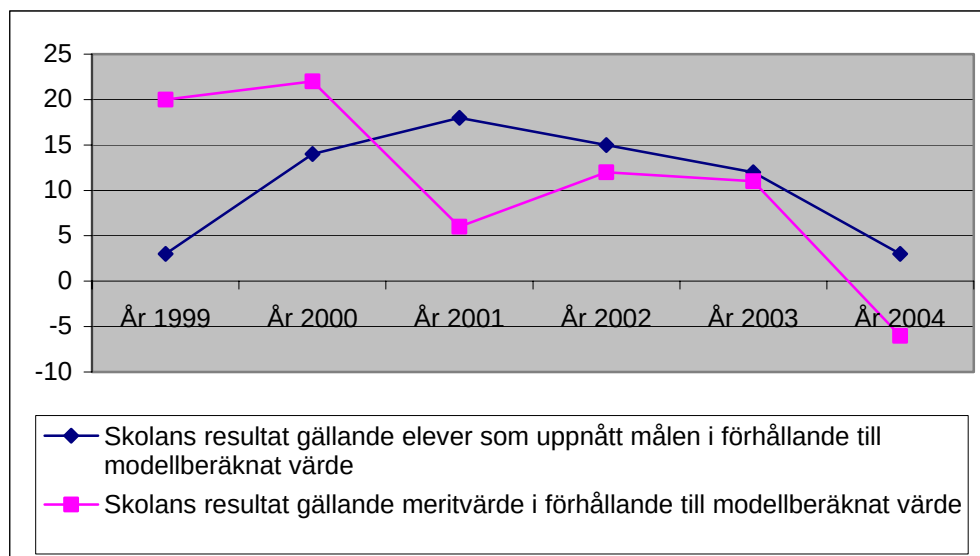
Nationellt ämnesprov årskurs 9	Sofielundsskolan	Malmö	Riket
Svenska, läsförståelse	50 %	70 %	87,0 %
Svenska, muntlig förmåga	74 %	80 %	96,9 %
Svenska, receptiv förmåga	86 %	85 %	92,3 %
Matematik	43 %	68 %	87,4 %
Engelska, muntlig förmåga	77 %	83 %	96,0 %
Engelska, receptiv förmåga	66 %	79 %	91,3 %
Engelska, skriftlig förmåga	76 %	86 %	94,9 %

Överlag är resultaten sämre än för Malmö och för riket, med undantag för receptiv förmåga i svenska där skolans elever har ett något bättre resultat än Malmö totalt.

Resultaten på de nationella ämnesproven för eleverna i årskurs 5 är sämre än för årskurs 9 och de intervjuade lärarna bekräftar att kunskapsresultaten har försämrats under de senaste åren. Det har blivit allt fler elever som har stora behov av stödinsatser och i förberedelseklassen har lärarna noterat att allt fler kommer som inte har tidigare skolerfarenhet. De neddragningar av stödinsatser som gjorts har också påverkat resultatet.

Skolans måluppfyllelse och meritvärde under 1999 till 2004 visar skolans resultat i förhållande till modellberäknat värde enligt SALSA (Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser). I diagrammet symboliseras det modellberäknade värdet av siffran noll. I denna databas tar man hänsyn till olika bakgrundsfaktorer som till exempel föräldrars utbildningsbakgrund och andelen elever med utländsk bakgrund.

Tabell 2 Skolans resultat i förhållande till modellberäknat värde enligt SALSA

Av resultaten i diagrammet framgår att skolan har en negativ utveckling när det gäller genomsnittligt meritvärde och antal elever som når målen. Skolan har legat mycket över de modellberäknade värdena, men resultaten har de senaste åren försämrats för varje år. När det gäller elevernas genomsnittliga meritvärde har skolan för första gången 2004 hamnat under det modellberäknade meritvärdet.

Elevernas genomsnittliga meritvärde 2004 var 161,5 poäng. Det skiljer nästan 43 poäng mellan flickor och pojkars genomsnittliga meritvärde, till flickornas fördel. Av Skolverkets statistik framgår vidare att det är mellan 20 och 30 procent av eleverna i varje ämne som inte får betyg. Det är endast ett fåtal elever som uppnår betyget mycket Väl Godkänd, med undantag för elever i bilingualklasserna. Det är pojkar i större utsträckning än flickor som saknar betyg i ett eller flera ämnen. Pojkarna får också lägre betyg i de flesta ämnen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna i varierande grad omfattar de grundläggande normer och värden som anges i läroplanen. En stor grupp elever upplever också sig utsatta för kränkande behandling och kartläggningar visar att elevers upplevelse av otrygghet, särskilt under rasttid, är stor. Skolan måste mot denna bakgrund, än mer aktivt än i dag, arbeta för att bland alla elever förankra läroplanens värdegrund och intensifiera arbetet med att motverka och förebygga alla former av kränkande behandling (se vidare avsnitt 2).

Skolan bör analysera de försämrade kunskapsresultaten och föra diskussioner kring hur skolans arbete kan utvecklas så att bättre måluppfyllelse kan nås. Diskussionerna bör ta särskild hänsyn till skillnaden i resultat mellan pojkar och flickor. Skolan har endast en samlad bild av de yngre elevernas kunskapsutveckling i de ämnen som mäts i nationella ämnesprov, d.v.s. i svenska, engelska och matematik. Inspektörerna har därför inte kunnat bedöma i vilken mån eleverna når målen för årskurs 5 i övriga ämnen (se vidare avsnitt 3).

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Vid besökstillfället fanns inget aktuellt och för hela skolan fungerande handlingsprogram för arbetet med att motverka kränkande behandling. Inspektörerna anser detta vara särskilt anmärkningsvärt med tanke på omfattningen av kränkningar och många elevers upplevelse av otrygghet på skolan, som beskrivits i avsnitt 1. Stadsdelen har beslutat att skolorna skall arbeta efter modellen VAKT (vuxet ansvar känns tryggt), men införandet av och innehållet i modellen upplevs negativt av skolans personal varför modellen aldrig blivit skolans egen. I stället arbetar varje arbetslag och ibland enskild personal utifrån egna riktlinjer och uppfattningar.

Skolan saknar en gemensam strategi för arbetet mot kränkande behandling. Det görs goda insatser av enskilda lärare i alla årskurser, särskilt i de lägre, men den bristande kontinuiteten gör att många lärare upplever att deras insatser inte leder till något långsiktigt resultat. Många lärare upplever också en avsaknad av konsekvenser för de elever som uppträder olämpligt och gör sig skyldiga till förseelser.

Skolan har under den senaste tiden utarbetat gemensamma ordningsregler och en "åtgärdsstrappa" för hur de skall arbeta med elever som bryter mot reglerna.

De äldre elevernas lärare menar att det inte går att sätta igång åtgärderna enligt modellen för alla elever som borde få en åtgärd, eftersom lärarna måste lägga all sin kraft på vad de kallar för "brandkårsutryckningar". De äldre intervjuade eleverna är också skeptiska till att skolans ordningsregler kommer att följas. Dels tror de att många elever inte kommer att respektera dem, dels tror de att många lärare inte kommer att arbeta efter dem. Yngre intervjuade elever uppger också att det finns lärare på skolan som inte ingriper vid slagsmål och som inte tar eleverna på allvar vid för dem svåra situationer.

Intervjuade elever uppger vidare att raster fungerar väl de stunder på dagen då skolvärdinnor och särskilt anställda rastvakter finns på plats. De känner dock stor oro inför att dessa personer förmodligen skall sägas upp inför nästa läsår.

För att komma tillrätta med de många incidenter som sker finns ett samarbete mellan skolan, socialtjänsten och polisen (SSP). Detta arbete består av diskussioner om de strukturella problem som finns bland annat i form av gängbildningar, kriminalitet och användning av narkotika. Två socialarbetare har sin tjänstgöring på skolan och arbetar bland annat med olika grupper av elever. De har en satsning på flickorna som också tagit sig uttryck i att fritidsgården har tjejöppet för flickorna i årskurs 7–9 under vissa raster. Kuratorn har grupper för pojkar i årskurs 8–9. Skolan kommer att till höstterminen ha två heltidsanställda grundskollärare med lång lärarerfarenhet som skall ta hand om de akutsituationer som uppstår. De kommer att ha sin verksamhet i en lägenhet en bit utanför skolans område.

Enligt skollagen och läroplanen skall alla på en skola aktivt motverka och förebygga alla former av kränkande behandling. Läroplanen anger också att det på varje skola skall finnas ett gemensamt program för hur detta arbete skall genomföras. Ju större svårigheter en skola har desto mer systematiska insatser krävs för att arbetet skall kunna anses vara aktivt.

Enligt gjorda kartläggningar upplever många elever på Sofielundsskolan skolmiljön som otrygg och en stor grupp elever upplever sig utsatta för återkommande mobbning. Dessa förhållanden kräver, för att kunna bedömas som aktivt, således ett kontinuerligt och systematiskt förebyggande och åtgärdande arbete som är väl förankrat bland alla verksamma på skolan. Inspektörerna bedömer att detta i praktiken inte är fallet på Sofielundsskolan, trots många goda punktinsatser.

Elevers och föräldrars delaktighet

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet framhåller att läraren, men ytterst rektorn, skall se till att alla elever får ett inflytande över undervisningens arbetsätt och innehåll och att detta inflytande skall öka med stigande ålder och mognad. På Sofielundsskolan avgör varje lärare själv hur elevernas inflytande över undervisningen utformas vilket innebär att det ser olika ut. Inom F–6 finns en utveckling i förhållande till ålder i elevinflytandet. Förskoleklassens aktiviteter påverkas av det som barnen vill arbeta eller leka med. Eleverna i årskurs 1 får påverka i vilken ordning de vill arbeta med sina uppgifter och från och med årskurs 2 får de i viss utsträckning planera sina arbetsuppgifter och också välja mellan olika uppgifter. I årskurserna 7–9 kan dock eleverna enbart hos några enstaka lärare medverka i planering och utvärdering av verksamheten. Inspektö-

rerna bedömer att skolans arbetsformer behöver utvecklas så att ett aktivt elevinflytande även för de äldre eleverna gynnas.

För samverkan med eleverna finns två elevråd, ett för de äldre och ett för de yngre eleverna. Elevråden träffas kontinuerligt och har kunnat påverka aktiviteter inom skolans verksamhet i form av talangjakter, disco och liknande. De intervjuade äldre eleverna anser inte att de varit tillräckligt delaktiga i arbetet med ombyggnationen eller i att ta fram skolans ordningsregler, medan de yngre intervjuade eleverna anser att de själva tagit fram och beslutat om skolans ordningsregler. Av intervjuer har det framkommit att det finns klasser där eleverna inte ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Skolan har inte heller i enlighet med grundskoleförordningens krav angivit i sin arbetsplan hur detta arbete skall gå till. Inspektörerna bedömer att det finns fungerande former för samverkan med eleverna genom elevråd, men att det inte i varje klass ges tillfälle för samverkan med eleverna.

I Sofielundsskolan styrelse med föräldramajoritet är det en förälder som är ordförande. Det har varit svårt att engagera föräldrar och personal till styrelsearbetet, vilket lett till att styrelsen i stort sett aldrig varit beslutsam och därför inte, så som tänkt, kunnat fatta beslut om arbetsplan, elevens val och friluftsdagar. Forumet har i stället främst fungerat som en informationskanal och en möjlighet för vissa föräldrar att ta upp saker som de upplevt inte fungerat. Skolans system att via eleverna ge information om styrelsen till vårdnadshavarna har inte fungerat tillfredsställande eftersom alla berörda föräldrar inte fått del av informationen. Till exempel har stora grupper av föräldrar inte känt till att det nyligen ägt rum en nominering till styrelsens platser.

Skolhälsovård och hälsofrämjande arbete

I samband med att skolans elevantal har minskat har också skolhälsovården minskats och vid besökstillfället fanns en skolsköterska som arbetar heltid på skolan. Hon genomför det basprogram som Malmö kommun beslutat för skolhälsovården och har sin främsta inriktning mot F-3. Vid omfattande hälsokontroller och vaccinationer anlitas en extra skolsköterska för att hjälpa till. Skolsköterskan uppger att behoven är stora och att det därför inte finns utrymme för att ha öppna mottagningstider för eleverna.

För vissa elever har skolan bedrivit ett hälsofrämjande arbete. Dels genom projekt där eleverna deltagit i olika fysiska aktiviteter dagligen och fått kunskaper om hälsa och kost och dels genom ett program för överviktiga barn som skolsköterskan initierat. Vid besökstillfället hade detta hälsofrämjande arbete avstannat något då någon klass hade konflikter i gruppen och andra klasser inte hade tillgång till idrottshall.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det i vissa avseenden pågår ett bra och engagerat arbete för att skapa en god arbetsmiljö för eleverna. På grund av att detta arbete inte är systematiskt och konsekvent för hela skolan uteblir dock resultaten i allt för stor utsträckning. Som framgår av avsnitt 1 är elevernas upplevda trygghet och omfattningen av kränkande behandling inte tillfredsställande på skolan. För att kunna betraktas som tillräckligt aktivt, kräver dessa förhållanden ett kontinuerligt och systematiskt förebyggande och åtgärdande arbete som är väl förankrat bland alla verksamma på skolan. Inspektö-

rerna bedömer att detta i praktiken inte är fallet på Sofielundsskolan, trots många goda punktinsatser.

Skolan och ytterst rektorn bör också se till att det skapas en gemensam strategi så att ett aktivt elevinflytande gynnas och att inflytandet ökar med stigande ålder och mognad. I skolans arbetsplan skall det vidare framgå hur klasserna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla för dem viktiga frågor.

Skolan bör också fortsätta i sin strävan att varje elev skall få möjlighet till fysisk aktivitet dagligen.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Av läroplanen framgår att skolan, för att kunna utvecklas kvalitativt, ständigt skall föra en aktiv diskussion kring kunskaper där de omprövar undervisningsmålen och metoderna samt följer upp elevernas resultat. Skolans strategi för att omvandla de nationellt fastställda målen för utbildningen till verksamhets- och undervisningsmål skall vidare, enligt grundskoleförordningen, formuleras i en lokal arbetsplan. Inom Sofielundsskolans arbetslag förs ibland diskussioner kring dessa frågor, men sällan så att hela skolan innefattas. Skolans arbetslag bildas av lärare som delar intresse eller undervisar i samma årskurser och de intervjuade lärarna framhåller att det saknas ett gemensamt förhållningssätt till elevernas utveckling och lärande mellan arbetslagen vilket kan innebära att man i senare årskurser inte bygger vidare på det som grundlagts tidigare. Det saknas också en aktuell lokal arbetsplan på skolan. Inspektörerna bedömer att skolövergripande diskussioner kring resultatuppföljning och utveckling av arbetsmetoder bör komma till stånd samt att en aktuell arbetsplan måste upprättas

Lärarna använder sig i huvudsak av prov som redovisningsform. Intervjuade elever menar att det för dem är oklart vad de skall kunna för att klara proven och att lärarna generellt är dåliga på att förklara varför de inte uppnått full poäng på sina prov. Elever och föräldrar uppger vidare att det förekommit stora variationer i betyg vid lärarbyte, utan att de har fått tillfredsställande förklaringar till variationen. Det förekommer också att lärare blandar in bedömningar av elevernas personliga egenskaper i sin betygssättning. Intervjuade lärare framhåller att eleverna inte har insikt om hur det målrelaterade betygssystemet fungerar. De uppger att det förekommer att lärare inom samma ämnen diskuterar kring betyg som de är osäkra på, men att det i övrigt inte finns några rutiner på skolan för att säkerställa att betygen är likvärdiga. Inspektörerna bedömer att skolan i betydligt större utsträckning än vad som sker idag aktivt behöver föra diskussioner samt informera eleverna om betyg och bedömning. Att skolan saknar en samlad, övergripande bild av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen i årskurserna 1–7 framgår av avsnitt 1. Skolan behöver därför utveckla rutiner för en sådan uppföljning.

I förskoleklassen bygger verksamheten på leken och lokalerna inspirerar till lek. Inspektörerna bedömer att utbildningen i förskoleklassen stimulerar barnens utveckling och lärande på ett mycket bra sätt.

Elever i behov av särskilt stöd

Det finns många elever med stora behov av särskilt stöd på skolan och behoven hos eleverna har ökat de senaste åren. Behoven har ökat samtidigt som minsk-

ningen av skolans personal också inneburit att personal med specialpedagogisk kompetens försvunnit. Detta har lett till att det krävs mycket stora svårigheter hos eleverna för att särskilda insatser skall sättas in. Skolledningen bedömer därför att det finns ett stort antal elever på skolan som inte får sina behov av stöd tillgodosedda. Lärare med utbildning för att ge särskilt stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter används främst i de särskilda undervisningsgrupperna där utåtagerande elever är placerade. För elever med läs- och skrivsvårigheter i F-6 finns viss tillgång till speciallärarinsatser, men inte för de äldre eleverna. De äldre elevernas lärare har inte heller möjlighet att få handledning av personal med specialkompetens. Inspektörerna bedömer detta som särskilt anmärkningsvärt med tanke på att ungefär hälften av skolans elever bedöms vara i behov av särskilt stöd.

Lärarna är medvetna om att de skall upprätta åtgärdsprogram för elever som riskerar att inte nå målen. I många fall upplever de åtgärdsprogrammen som pappersprodukter i och med att det inte finns några reella åtgärder att sätta in och det som skrivs ner mest handlar om vad eleven skall göra. Vissa lärare har slutat att upprätta åtgärdsprogram för elever där skolan inte har någon åtgärd att sätta in. De intervjuade föräldrarna uppger att det kan dröja mycket länge innan de får information kring sina barns behov ifrån skolan, men att det varierar beroende på vem det är som är barnets lärare.

Undervisande modersmålslärare uppger att studiehandledning på modersmålet i viss mån ges i stället för och inte som ett komplement till specialpedagogiska stödinsatser. Alla elever som har behov av studiehandledning på modersmålet får det, men inte i den utsträckning som skulle behövas. Resurser för studiehandledning på modersmålet fördelas av den centrala modersmålsenheten.

För till Sverige nyanlända elever anordnas undervisning i tre så kallade förberedelseklasser, där eleverna är uppdelade efter ålder. Samtliga intervjuade är överens om att övergångarna från förberedelseklasserna till vanlig klass inte fungerar bra. Till viss del beror det på att det inte finns några fastställda rutiner på skolan kring hur övergång och uppföljning av övergången skall gå till utan att det bestäms från gång till gång av mottagande lärare. En annan förklaring är att allt fler elever är analfabeter när de anländer till skolan och därför inte har någon möjlighet att följa den vanliga undervisningen utan stödinsatser. Lärarna i förberedelseklassen uppger att brister i övergången är en bidragande orsak till stökhigheter och att elever går med i gäng, eftersom en del elever tappar självförtroendet efter det att de lämnat förberedelseklasserna.

Inspektörerna bedömer att skolan inte tillgodoser alla elevers behov av särskilt stöd och att skolan måste upprätta åtgärdsprogram för samtliga elever som har sådana behov. Stödet till elever som slussas över till ordinarie verksamhet från förberedelseklasserna bör särskilt uppmärksammas.

Skolbarnsomsorgen

Fritidshemmens verksamhet bygger i stor utsträckning på elevernas fria val även om de har en fast veckoplanering som ligger till grund för aktiviteterna. Det förekommer ingen planerad pedagogisk verksamhet utöver en fast veckoplanering utan det vanliga är att flickorna pysslar och pojkarna spelar fotboll. Verksamheten saknar stabilitet eftersom personalen ofta byts och tillfälliga lösningar används. Fritidshemmen har endast i mycket begränsad omfattning sam-

verkan med olika föreningar. Inspektörerna bedömer att verksamheten i fritidshemmen kan utvecklas till att i högre utsträckning ge barnen en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det i vissa avseenden bedrivs god pedagogisk verksamhet och undervisning. Det är dock en brist att det på skolan i stor utsträckning saknas gemensamma strategier för hur verksamheten skall genomföras så att de nationella målen nås. Sådana strategier skall formuleras i en lokal arbetsplan.

Skolan bör vidare utveckla metoder för att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen också i de årskurser där betyg inte ges. Diskussioner om betyg och bedömning behöver också föras och informationen till eleverna om mål och betygsriterier förbättras.

Alla elever i behov av särskilt stöd måste få sina behov tillgodosedda och åtgärdsprogram skall upprättas för samtliga av dessa elever. Stödet till elever i förberedelseklass som slussas över till ordinarie klasser bör därvid också uppmärksammas och elever i behov av studiehandledning på modersmålet måste få sådant stöd.

Fritidshemmens verksamhet kan utvecklas för att i högre utsträckning ge barnen en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Sofielundsskolans ledningsgrupp består av en rektor och fem biträdande rektorer. Rektorn, som tillträdde sin tjänst i oktober 2004, arbetar 80 procent av en heltidstjänst som rektor. Under rektorns frånvaro har en av de biträdande rektorerna utsetts till tillförordnad rektor. Skolan har under de senaste åren ofta bytt biträdande rektorer.

Av skollagen framgår att rektorn skall verka för att utbildningen utvecklas och i läroplanen anges att rektorn har ansvaret för skolans resultat. Intervjuade lärare menar att de under de senaste åren saknat en långsiktighet och kontinuitet i skolans arbete. Enligt dem har det under flera års tid startats projekt för att förbättra elevernas måluppfyllelse men att projekten har avslutats innan någon utvärdering av dem genomförts. De har också en känsla av att alla "akutsituationer" som ständigt förekommer på skolan gör att ett långsiktigt kvalitetsarbete med förebyggande åtgärder har varit svårt att genomföra.

Sofielundsskolan saknar, som framgått ovan, i flera väsentliga avseenden gemensamma strategier för hur utbildningen skall genomföras. Detta gäller såväl hur man arbetar med kunskapsuppdraget som hur man arbetar med skolans uppdrag att förmedla grundläggande normer och värden. Att det saknas en aktuell arbetsplan liksom ett program mot alla former av kränkande behandling är uttryck för dessa brister. Av tidigare avsnitt framgår vidare att det på skolan saknas en samlad bild av elevernas kunskapsutveckling i de lägre årskurserna. Alla intervjuade är överens om att omflyttningarna i skolläningen under senare år starkt bidragit till bristen på sammanhållande strukturer och rutiner på skolan.

Av skolans kvalitetsredovisning framgår vilka insatser som har vidtagits under året samt vilka åtgärder som är planerade. Det framgår däremot inte vilket resultat hos eleverna som insatserna lett fram till. Någon bedömning om målluppfyllelse görs inte varför kvalitetsredovisningen inte uppfyller författningens krav.

Det finns många elever som har stor ströfrånvaro i alla årskurser. För de äldre eleverna handlar det ofta om att de kommer till skolan, men inte närvarar på lektionerna. För de yngre eleverna kan det handla om att föräldrar åker iväg på resor med sina barn trots att skolan inte beviljat dem ledigt. Intervjuade föräldrar ger flera exempel där elever varit frånvarande under lång tid utan att skolan har kontaktat föräldrarna, eller där kontakten enbart varit sporadisk. Se vidare i stadsdelsrapporten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektorn i högre grad än i dag bör arbeta för att utveckla verksamheten i skolan. En del i detta är att ta fram en aktuell arbetsplan och förankra den bland alla verksamma i skolan. Rektorn bör också se till att en mer systematisk uppföljning av elevernas utveckling inom väsentliga områden kommer till stånd. Skolans kvalitetsredovisning måste också uppfylla förordningens krav. Skolan bör därtill intensifiera sitt arbete med elever som har ogiltig frånvaro.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

För eleverna i årskurs 1–6 gavs vid besökstillfället ingen undervisning i svenska som andraspråk. Även i årskurserna 7–9 finns det elever som har behov av att få undervisning i ämnet som inte får det. Inspektörerna bedömer detta som särskilt anmärkningsvärt med tanke på att en stor del av skolans elever har annat modersmål.

Skolan erbjuder tyska, franska, spanska och förstärkt engelska och svenska som språkval men större delen av eleverna väljer engelska och svenska. Enligt grundskoleförordningen kan elever erbjudas modersmålsundervisning som språkval om eleven eller elevens vårdnadshavare önskar det och minst fem elever väljer språket. Vid besökstillfället gavs inte denna information till föräldrarna och eleverna om möjligheten, men detta har nu rättats till.

Det framkom under inspektionen att vissa grupper av elever inte undervisats i hem- och konsumentkunskap.

Utbildningen i Sofielundsskolan är i princip avgiftsfri förutom när det gäller den studieresa till England som alltid genomförs av bilingualklasserna i årskurs 9. Resan utgör ett mycket positivt inslag i utbildningen och skolan står för huvuddelen av resan. Det återstår dock 2 500 kronor för varje elev att själv betala. Det förekommer också att elever avstår från resan och det kan inte uteslutas att det är av ekonomiska orsaker. Skolan måste se till så att det i verksamheten endast förekommer enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna, se vidare stadsdelsrapporten.

Den information som finns om skolan på Internet och i broschyrer är inte aktuell utan beskriver en utveckling av skolan som inte kommer att äga rum. Intervjuade föräldrar uppger att det har varit problematiskt att få ut viss information. Inspektörerna bedömer att skolan bör se över att informationen så att den är aktuell och når alla.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan erbjuder en utbildning med de valmöjligheter som föreskrivs, med undantag för undervisning i svenska som andraspråk vilket skall erbjudas alla som har behov av det. Skolan bör vidare analysera varför så många elever väljer förstärkt engelska och svenska som språkval. Informationen om skolan bör förbättras och skolan bör säkerställa att undervisning ges i sådan omfattning att samtliga elever får möjlighet att nå målen inom samtliga ämnen.

6. Resurser

Klasserna i Sofielundsskolan har mellan 20 och 25 elever i genomsnitt. Då elevernas stödbehov är stora och klassrummen ofta är små kan även dessa grupper upplevas som stora av personal och elever. Intervjuade lärare och elever är överens om att det skulle behövas mindre klasser för att kunna tillgodose stödbehoven.

Vid inspektionstillfället var det cirka en tredjedel av undervisande lärare i årskurserna 7–9 som inte hade utbildning för den undervisning de i huvudsak bedrev. Av dessa hade majoriteten lärarutbildning i andra ämnen, skolformer eller från annat land och endast någon är obehörig. Bland lärarna i F–6 har i stort sett alla utbildning för den undervisning som de i huvudsak bedriver. Alla intervjuade är överens om att det behövs fler lärare som har kompetens att undervisa i svenska som andraspråk.

Det finns en relativt god tillgång på läromedel och standarden är i huvudsak bra, även om de inte, enligt intervjuade lärare, är anpassade efter elevernas behov och förutsättningar. Datorutrustningen är i dåligt skick och skolbiblioteket är mycket litet med enbart ett begränsat urval av faktaböcker för de olika åldrarna. Skolan har det senaste året satsat på inköp av skönlitteratur vilket höjt standarden något. Vid renoveringen kommer ett så kallat mediatek att skapas som skall bli ett modernt skolbibliotek i kombination med datorsal.

Skolans lokaler är till stora delar slitna och den planerade totalrenoveringen behövlig. De lokaler som fritidshemmen och förskoleklassen hade till förfogande vid besökstillfället var ändamålsenliga och trevliga.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den materiella standarden till vissa delar är god men att den planerade renoveringen är välbehövlig bl.a. vad gäller upprustning av lokaler, skolbibliotek och datorer. Skolan bör förstärka kompetensen inom ämnet svenska som andraspråk och se över om lärarpersonalen i högre grad än i dag kan användas för undervisning i de ämnen de har utbildning för.

Sammanfattande bedömning

Övergripande är verksamheten i Sofielundsskolan i vissa avseenden av god eller godtagbar kvalitet, medan det i andra avseenden finns brister. Intrycken av skolan är många och på många sätt motsatta varandra. En bild är mångfaldens där glädje och stolthet är kännetecknen. Det finns många kompetenta och engagerade lärare på skolan och i många delar utförs också ett gott pedagogiskt arbete.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Elevernas kunskapsresultat mätt bland annat i betyg och nationella prov är be-
träffande en stor grupp elever inte tillfredsställande och har försämrats. Skolan
bör analysera detta i syfte att bättre anpassa utbildningen efter elevernas behov
och förutsättningar. Diskussionerna om betyg och bedömning behöver intensi-
fieras och skolan bör skaffa sig en översiktlig bild av elevernas kunskapsutveck-
ling i alla ämnen även i de tidigare årskurserna. Det behöver vidare säkerställas
att undervisning ges i sådan omfattning att eleverna har möjlighet att nå målen
för årskurs 5 inom samtliga ämnen. Skolan bör också se över att undervisning i
högre utsträckning bedrivs av lärare med rätt ämneskompetens. Även arbetet
med att motverka elevernas ogiltiga frånvaro bör intensifieras.

Skolan och ytterst rektorn bör därtill se till att särskilt de äldre elevernas infly-
tande över undervisningens innehåll och arbetsformer ökar och att informatio-
nen till eleverna om mål och betygskriterier förbättras.

Att skolans utvecklings- och kvalitetsarbete inte fungerar på väsentliga områden
kan i viss utsträckning förklaras med rektorsbyten och av att ledningen har äg-
nat mycket kraft och tid till akuta elevvårdande insatser. Skolans ledning bör
dock i högre grad än i dag arbeta för att utveckla övergripande gemensamma
strategier och rutiner som förankras hos alla verksamma på skolan.

I övrigt bör skolan analysera elevernas språkval. Informationen till föräldrarna
bör också ses över och skolan bör i högre grad än i dag sträva efter att erbjuda
alla elever daglig fysisk aktivitet.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte
uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Skolans arbete för att förebygga och motverka alla former av kränkande be-
handling är, mot bakgrund av frekvensen av kränkningar och upplevd otrygg-
het, inte tillräckligt aktivt. I denna bedömning ingår också att det saknas ett
handlingsprogram mot kränkande behandling.

Många elever som har behov av särskilt stöd får inte sina behov tillgodosedda.

Åtgärdsprogram upprättas inte alltid för de elever som är i behov av särskilt
stöd.

Det saknas en aktuell arbetsplan för skolan.

Skolans kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav på bedömning
om måluppfyllelse.

Undervisning i svenska som andraspråk erbjuds inte alla elever som har behov
av det.

Datum	Ort
2006-03-01	Lund

Helena Olivestam Torold
Agneta Ericsson